

Igl capricorn agl Parc natiral Bavregn

Noua c'igl capricorn e datgea

Infurmaziùn curta davart igl capricorn (alpin)

statura

voluminus, tgombas fearmas

calur digl pel

stad: miez-bregn

midada da pel

unviern: grisch-bregn, vainter a tgil alvaint

egn'ea par on, davent digl avregl tocen igl zarc-ladur

corna

♂ tocen 100 cm

♀ tocen 35 cm

òlteztga da las spatlas

♂ 85-95 cm

♀ 75-80 cm

pesa

♂ 70-120 kg

♀ 40-50 kg

vigliadetgna maximala

♂ 19 ons

♀ 24 ons

tains da copulaziùn

dezember/schaner

tains da purtànza

22-24 eandas

tains da far ghizi

antscheata tocen miez zarcladur

pesa da naschientscha

2-3.5 kg

madirànza sexuala

davent da 3 ons

Egn capricorn giuven numn'ign ghizi

Me igls bucs portan egn barba.

Egna tgora durànt la midada da pel

Corna imposànta

Igl tratg igl ple characteristic digls capricorns e lur corna ca veza or sco egn sabel. Oravànttut tigl bucs miez vigls a tigl bucs vigls e la corna fetg imposànta. La corna digls bucs vigls sa ver egn lungheztga da tocen 100 cm. Quella da las tgoras, an cumparegliaziùn, surpasa darar 35cm.

Cuntrari a la corna digls tschearvs (p. ex. igl tschearv cotschen), ca stoschan giou lur corna mintg'on a la reconstrueschan pigl tains da la copulaziùn, crescha la corna digl capricorn egn'antiera veta. La furma a la lungheztga da la corna infurmeschan davart l'istorgia digl animal. La furmaziùn da la substànza da corna capeta an stoschs. Landeror resultescha la furma da crenas characteristic sen la surfatscha da la corna.

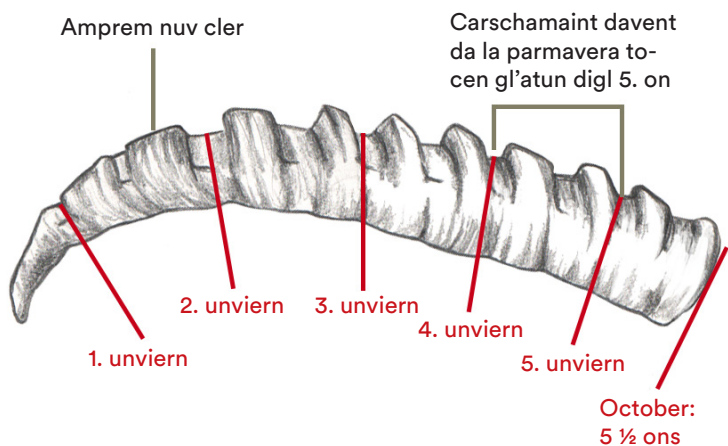
Las caschùns las ple impurtàntas par la retardaziùn near farmada digl svilup da la corna en la

mancànza da nutrimaint durànt igl unviern near malzognas. Tier la tgora-capricorn e la produenziùn da la corna ear redutgeada durànt la savùn-da measadad da la purtànta sco ear an l'amprema fasa da la tratga digls ghizis. La raschùn e c'igls elemaints nutritivs vignan duvros pigl fetus, respectivameing par la produenziùn da latg pigls ghizis.

La suma da las crenas da mintg'on infurmescha davart igls unvierns survivieus. Ved igl passadi digl carschamaint da la corna dad egn on a l'oter, furma igl ur davostier digl corn egn lingia pulit clera. Quella survescha par cunstatar la vigliadetgna. Sen la vart davànt da la corna digl buc satgatan „nuvs da baleztga“. Quels van dantànt betg a pro cugls rentgs anuals a san parquegl betga vagnir duvros par fixar la vigliadetgna. Par regla sasvilupeschan dus nuvs par on, igls ple fearms an la vigliadetgna trànter tres a seat ons.

Tgatas tei or quànt vigl ca que capricorn e? La schliaziùn tgatas tei sen la davosa pagina.

Dominique Meienberg

Ign sa liger giou ved la corna la vigliadetgna digl capricorn.

Spazi da viver an l'òlta muntogna

Igl capricorn viva an l'òlta muntogna trànter 1600 a 3200 meters sur mar. Ign antopa el sen plàncas tizzas a grepusas, sen spundas earvusas sco ear veda crests exponieus. Par saver pascular va el ear sen spundas ple planivas. Igl nivel d'òlteztga digl sieus spazi da viver dependa da la vegetaziùn. Da stad antop'ign igl capricorn an l'òlteztga. Gl'unviern frequentia el oravànttut spundas tizzas exponidas anviers sid. Là tgata igl capricorn ear d'unviern nutrimaint, parquegl ca la nev curvearta betga tut igl tains igls pros. Da parmavera samuaint'el a val par saver pascular sen la prada gea verdainta.

Par surmuntar las fardaglias digl unviern alpin â igl capricorn egn pel c'isolescha bagn ad egna statura adatada a las zircumstanzas. Oter c'igl tgamutsch mida igl capricorn me egn'ea ad on igl sieus pel. Da parmavera, cur c'igl vean ple tgòld, pearda el igls tgavels d'unviern sco ear igls tgavels c'en carschieus ad el igl on passo. Igl pel d'unviern e ple stgir par c'igl sulegl igl setgi scaldar miglier.

Dominique Meienberg

Sagls horizontals da passa seat meters en nign problem par quella tgora-capricorn.

Egna tgossa unica digl capricorn e la sia siirtad da samuantar an las muntognas. Igl capricorns s'odan tigns animals da duas ùnglas. Quegl vut gir ca mintga pe cunsista or da duas tschacas da corn. Par saver dar agl capricorn la sireztga perfecta ved igl grep en tutas duas varts da la tschaca fetg diras ad igl pez lubescha da sapusar sen la ple sateglia grepa. Igl corn da la bala a da la sola e parancùnter pletost lom ad elastic a funcziunescha samagliànt sco egna sola digl fragn. Cun quella corna specifica ved igls pes sa igl capricorn sagriplignear giou da la pare da crap an egn tempo fetg òlt ad ear far gràndas saglidas dad egn grep tier l'oter. Igl capricorn sa ascheia surmuntar impedimaints horizontals da passa 7 meters a far sagls verticals da passa 4 meters.

Capricorns a tgoras-capicorn en aschinumnos ramaglieaders.

Nutrimaint

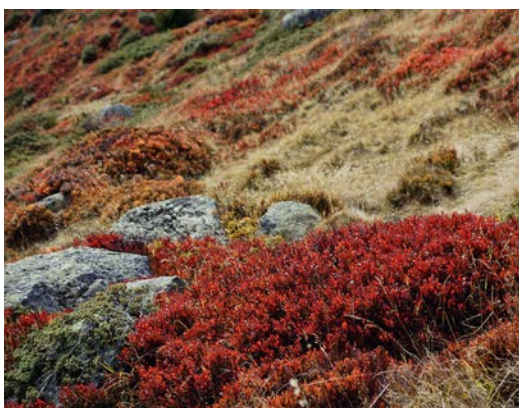
Igl capicorn sanutrescha piglple dad earvas. D'unviern maglia el dantànt ear plàntas pulstradas a tgaslias bassas. Capricorns en ramaglieaders. Quegl vut gir c'els masteian duas geadas lur nutrimaint par saver tuagear el andretg. Plàntas cuntegnan bleara zelulosa. La zelulosa e quegl ca dat a la plànta la structura. Sch'ign sanutrescha da plàntas stuess ign saver fender la zelulosa, mo nign animal vertebrat â gl'enzim basignevel.

Tier igls ramaglieaders sorprendan parquegl micro-organissem, igl blear bacterias, quella lavur da spartiziùn. Capricorns san magliear blear an curt tains. Els strànglan lur nutrimaint quasi sainza mastiear. Ascheia e'gl par els betg aschi privlus an egna cuntrada aviarta. Schiprest c'els satgatan an egna cuntrada siira near ad egn liac survasevel san els lura ramagliear lur nutrimaint an tut pos.

Earvas

Tgaslias bassas

Plàntas pulstradas

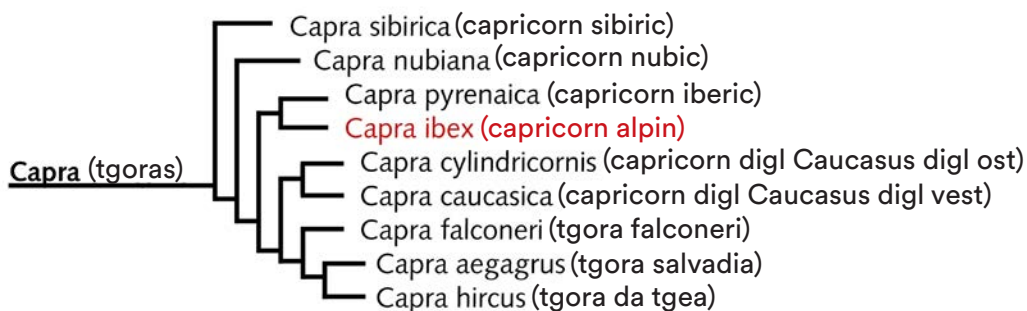
Darivàntza

Igl capricorn s'oda, sco ear la tgora da tgea, tier la spezia da las tgoras a tier la famiglia digls bovids (Hornträger). Tier la famiglia digls bovids s'odan ear l'armainta (Rindvieh) a las antilopas. Igl bovids ân safurmo avànt zirca 18 miliùns ons ad en, cumparaglieus cun otras famiglias d'animals, ànc fetg giuven.

Curt suainter la formaziùn da la famiglia digls bovids, e igl diember da spezias diferaintas carschieu fearmameing. Cun las midadas da fasas tgòldas a fredas ân igls bovids mintgame stuieiu adatar lur svilup a las cundiziùns clima-

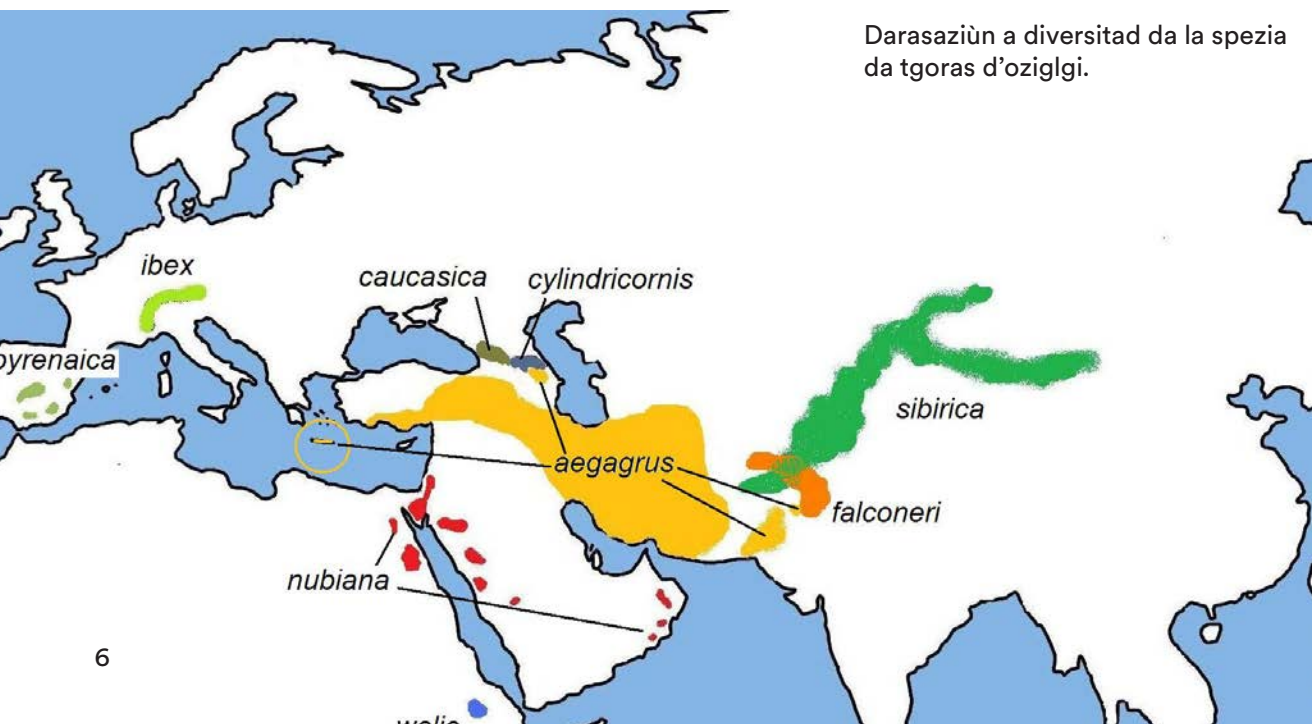
licas ad a lur spazi da viver. Ear la variaziùn digl nivel da mar â promovieu igl svilup da novas spezias. Animals en vagnieus solos sen inslas furmadas da nov ad ân s'adato parfetgameing a las cundiziùns agl liac.

Graztga agls prozess d'isolaziùn agls qualms da l'Eurasia a da l'Africa digl Nord, exista ascheia ozigligi egnà vasta derasaziùn a varietad da spezias da tgoras. Que tains d'isolaziùn â gièu liac durànt igls tains tgòlds ad igls tains da sglatsch avànt var 1.6 miliùns ons.

Pidancier et al. (2006)

Igl capricorn s'oda tier la spezia da tgoras (*Capra*).

Darasaziùn a diversitad da la spezia da tgoras d'ozigligi.

Moda da viver a multiplicaziùn

Da parmavera, suainter c'igls bucs a las tgoras-capricorn ân sacumpagnieu, saspertgan els puspe an lur trieps a van a val par catar pavel sen las spundas vardageadas digl suleagl. Segl tains da far ansiel van las tgoras puspe ad òlt, sen egn teritori ple tess a nunaczessibel par anamitgs. Igls bucs parancùnter restan ànc egn tains an las valadas ple bassas. L'amprema measadad digl zarcladur partureschan las tgoras lur ghizis. Suainter anzaquànts gis an la solitariadad turnan las tgoras cun lur ghizis, ca san schon sagripli-gnear, an la grupa da tgoras.

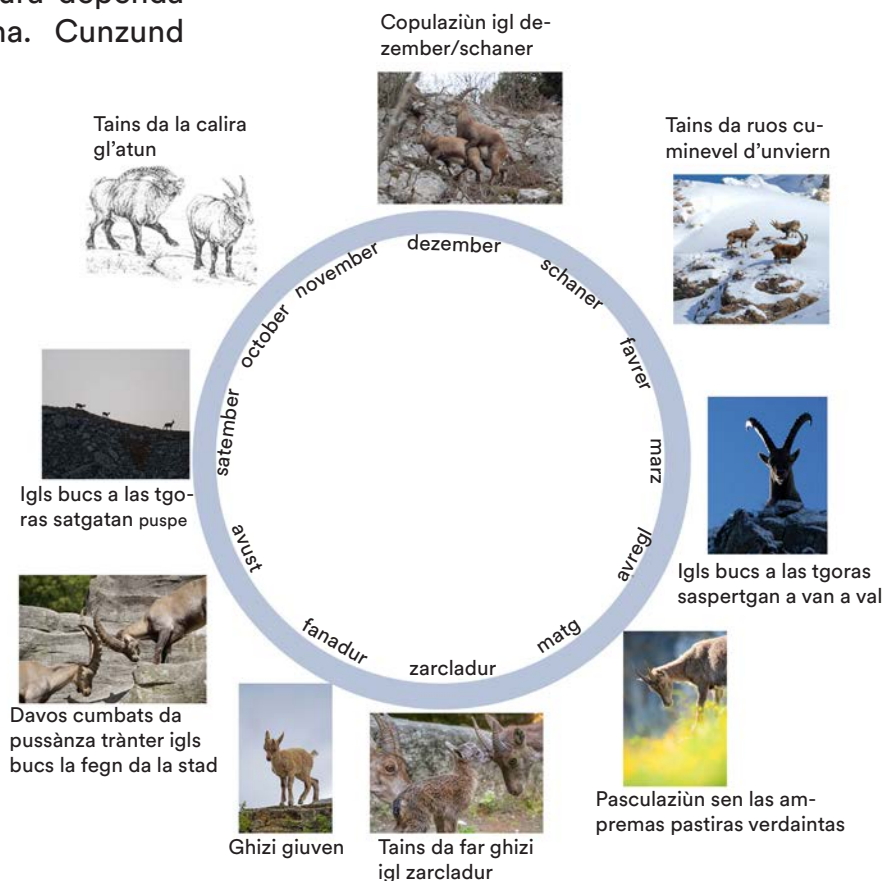
Las tgoras ad igls bucs vivan separos tuta stad. Suletameing igls bucs giuvens statan magari ànc cun las tgoras. Sch'igls gis vignan ple tgòlds van igls capricorns ansei an l'òltezta. Là san els untgir la calira da stad. Graztga a l'aua da nev ad a la parmavera alpina retardada tgatan igls capricorn lisei pavel frestg a nutritiv.

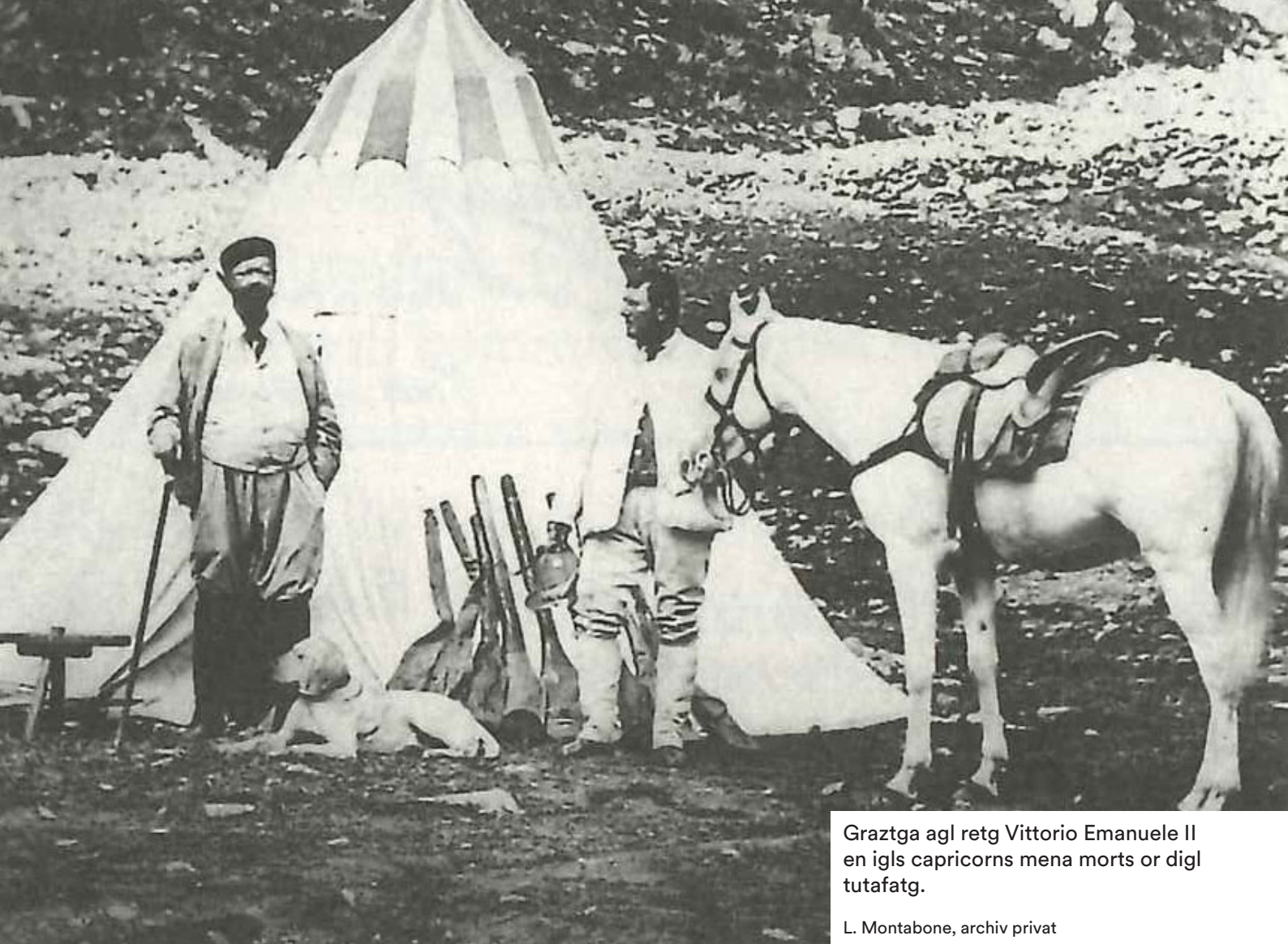
Igls trieps digls bucs furman grupas da la madema vigliadetgna. Cun cumbats da pussànza impressiunànts fixeschan els la hierarceia l'egn trànter l'oter. La hierarceia superiura dependa dantànt surtut da la vigliadetgna. Cuzund

dominànts en igls bucs grànds cun corna lùnga. Tocen la fegn da la stad en las singulas posiziùns tutiglple sclaridas. Igls cumbats vignan ussa fatgs a moda tarmagliànta.

Las tgoras tezan lur ghizis tocen igl atun. Igl triep da las tgoras mama cun lur ghizis stat tutiglple anzemel l'antiera stad. Ear qua dat igl egn hierarceia. Leza e dantànt greava da parcorscher pigl contemplader.

Sch'igls gis vignan puspe ple curts s'antopan las tgoras cugls bucs. Igl tains da la calira antscheva. Durànt que tains sadaportan igls bucs an moda speziala. Par mussar igl sieus angaschamaint par egn tgora meta igl buc anavos la corna a sasbassa. El dreza sei la sia leavza sura, dat da la lieunga, antscheva a stgavazar la teara cun egn tgomba davànt a beschla vetier. Igl ver act da copulaziùn â lura liac igl dezember ad igl schaner. Durànt igl tains da la calira ad igls mains d'unviern restan las tgoras ad igls bucs maschados an lur trieps. Igl savùnda egn tains ruassevel par saver spargnear energiea.

Graztga agl retg Vittorio Emanuele II en igls capricorns mena morts or digl tutafatg.

L. Montabone, archiv privat

La schragischeada digl capricorn an Svizra

La tgatscha da capricorns existagea dagî. Aschigî ca la tgatscha eara ànc egn privilegi da la classa superiura ad igl vagneva catscho cun balesters a làntschas, eara quegl nigna schmanatscha pigls capricorns. Mo cugl svilup da las armas da fiac igl 15avel tschantaner â la situaziùn samido dabot ad igl capricorn e vagnieu catscho fetg a las stretgas.

An la Glarùna e igl davos capricorn gea curdo igl on 1550, 30 ons ple tard an la regiùn digl Gottard ad an las blearas parts da las muntognas Grischùnas e igl capricorn sto schragischieu a la fegn digl 16avel tschantaner. Igls davos capricorns svizers vivevan l'antscheata digl 19avel tschantaner.

Agl antier territori alpin â me egn suleta populaziùn da capricorns survivieu, a quegl graztga agl retg Vittorio Emanuele II ca regeva agl nordvest da l'Itaglia. Anturn igls 1850 â el scho meter sut protecziùn igls davos capricorns digl Gran Paradiso ca sche trànter la Val d'Aosta ad igl Piemont. Igl retg eara fetg interesse ved la tgatscha da capricorns ad â do agls vardasalvaschegnas roials l'incumbensa d'igls schurmagear. La tgatscha da capricorns eara dalurannà me ple lubida agl retg parsunalmeing. Ascheia â la populaziùn da capricorns puspe savieu crescer a dumbrava la fegn digl 19avel tschantaner anturn 3000 animals.

La repopulaziùn an Svizra

Anturn igl miez digl 19avel tschantaner ân szienziôs natirals, vardagòlds, singuls catschadurs a politicers mido lur partartgear partutgànt la reducciùn massiva da la salvaschegna. L'ideia da repopular igl capricorn e naschida.

Las ampremas amprovas da recolonisar igl capricorn en suczedidas cun animals digls parcs da salvaschegna. Tier quels satractav'igl dantànt bunameing adigna da bastards, peia cruschadas trànter capricorns a tgoras. Trànter igl 1815 ad igl 1887 en tals animals vagnieus mess an libertad damanevel d'Interlaken, an la regiùn digl Gottard, d'Arosa a d a Filisur. Deplorabla-meing sainza suczess. Igls animals dumagnevan betga la veta an la libertad. Els parturevan lur ghizis gea igl marz, cur c'igl veva ànc megna

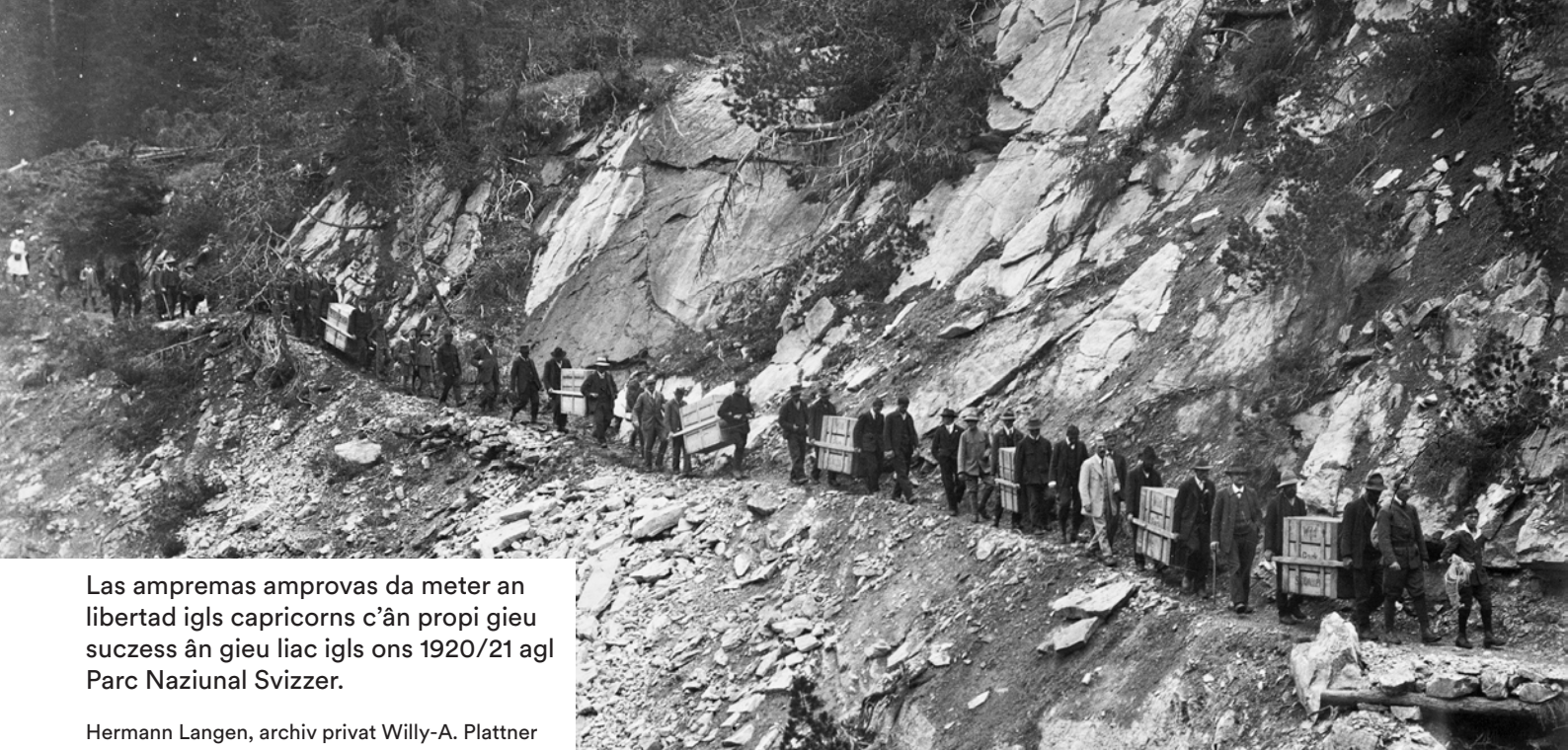
bleara nev agls cualms. Ign â peia duvro «capricorns da raza pura» c'earan disos da las cundiziùns da veta an las muntognas. An la regiùn digl Gran Paradiso vagnevan quels dantànt partgiros sco l'atgna popa digl il par c'igl retg setgi giuder igl sieus divertimaint da tgatscha exclusiv.

Diversas amprovas a dumondas da survagnir tals capricorns ân fatg naufragi – parfegn segls li-vels politics suprems. Ascheia e'gl vagnieu c'ign â sadrizo agls frodaders da la Val d'Aosta. Igls 20 da zarcladur 1906 e'gl finalmeing sto aschi lientsch: Igls amprems dus ghizis en vagnieus transpurto sur igl grànd Sontg Bernard a Martigny par igls manar directameing a San Gagl agl parc da salvaschegna «Peter und Paul».

Igls ghizis impurtos ilegalmeing da l'Itaglia an Svizra en vagnieus tratgs sei agl parc da salvaschegna Peter a Paul.

Archiv parc da salvaschegna Peter a Paul, SG

Las empremas aprovas da meter an libertad igls capricorns c'ân propi gieu success ân gieu liac igls ons 1920/21 agl Parc Naziunal Svizzer.

Hermann Langen, archiv privat Willy-A. Plattner

A San Gagl en els rivos sâns a salvs. Quegl e sto igl punct da partenza par la repopulaziùn digl capricorn an las alps. Tocen igls 1933 en vagnieus impurtos ilegalmeing an Svizra var 60 capricorns giuvens. Els en tuts vagnieus tratgs sei a tgiros agl parc da salvaschegna «Peter und Paul» sco ear agl «Harder» datier d'Interlaken.

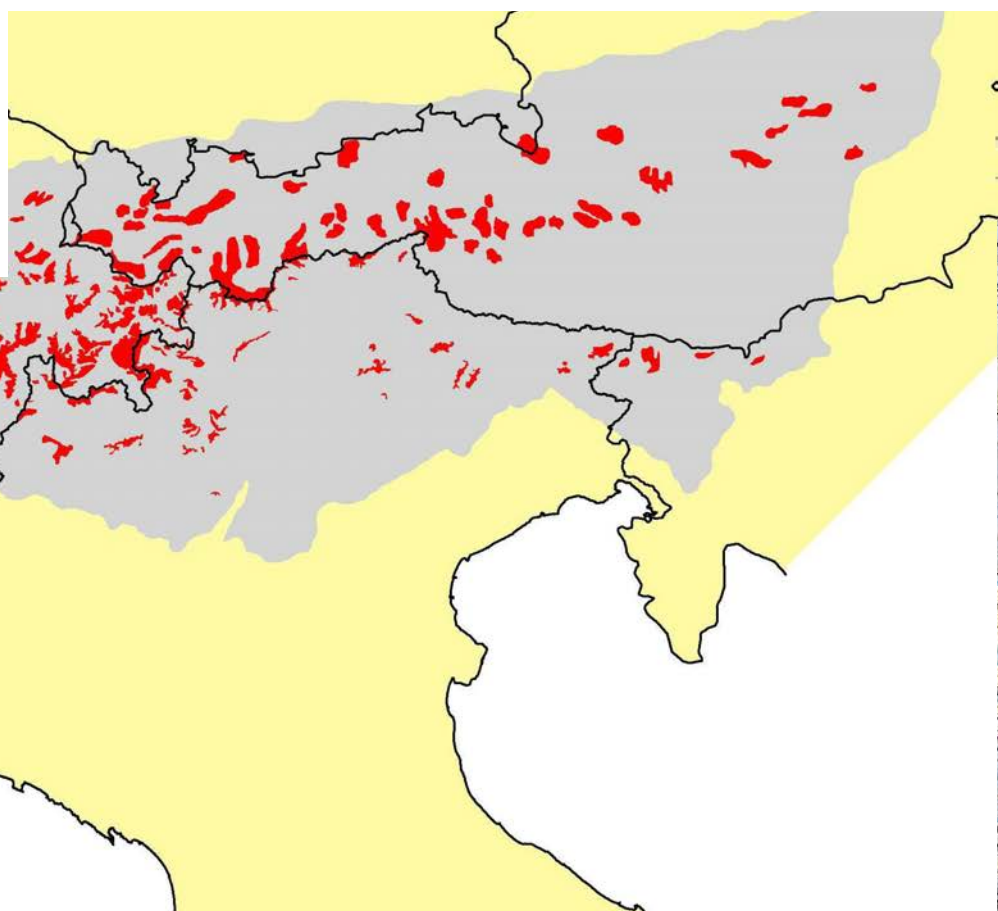
Igls 8 da matg 1911 en igls amprens capricorns da raza pura vagnieus mess an libertad agl Weisstannental (SG). Igl madem on â egnâ tgora parturieu igl ampren ghizi an la libertad. Igl e

dantânt gnânc sto aschi sempel da meter an libertad igls capricorns tratgs sei cun la buteglia. Sen la tscheartga da pavel turnavan els adigna puspe tier la tigia.

Las empremas aprovas da meter an libertad igls capricorns c'ân propi gieu success ân gieu liac agl Grischùn agl Parc naziunal Svizer igls ons 1920/21. La coloneia d'Albris â sasvilupo fetg bagn ad igl on 1936 dumbrava la coloneia gea 209 animals.

La derasaziùn digl capricorn agl territori alpin d'ozigligi. Ear la populaziùn an Svizra e saravagnida bagn suainter la schragischeada d'avànt 100 ons. Igl diember an Svizra e carschieu sen var 17'000 animals.

Giacometti (2006)

Colonisaziùn agl Parc natiral Bavregn

Igls amprems capricorns agl Parc natiral Bavregn en vagnieus mess an libertad igl on 1954 sur Sur.

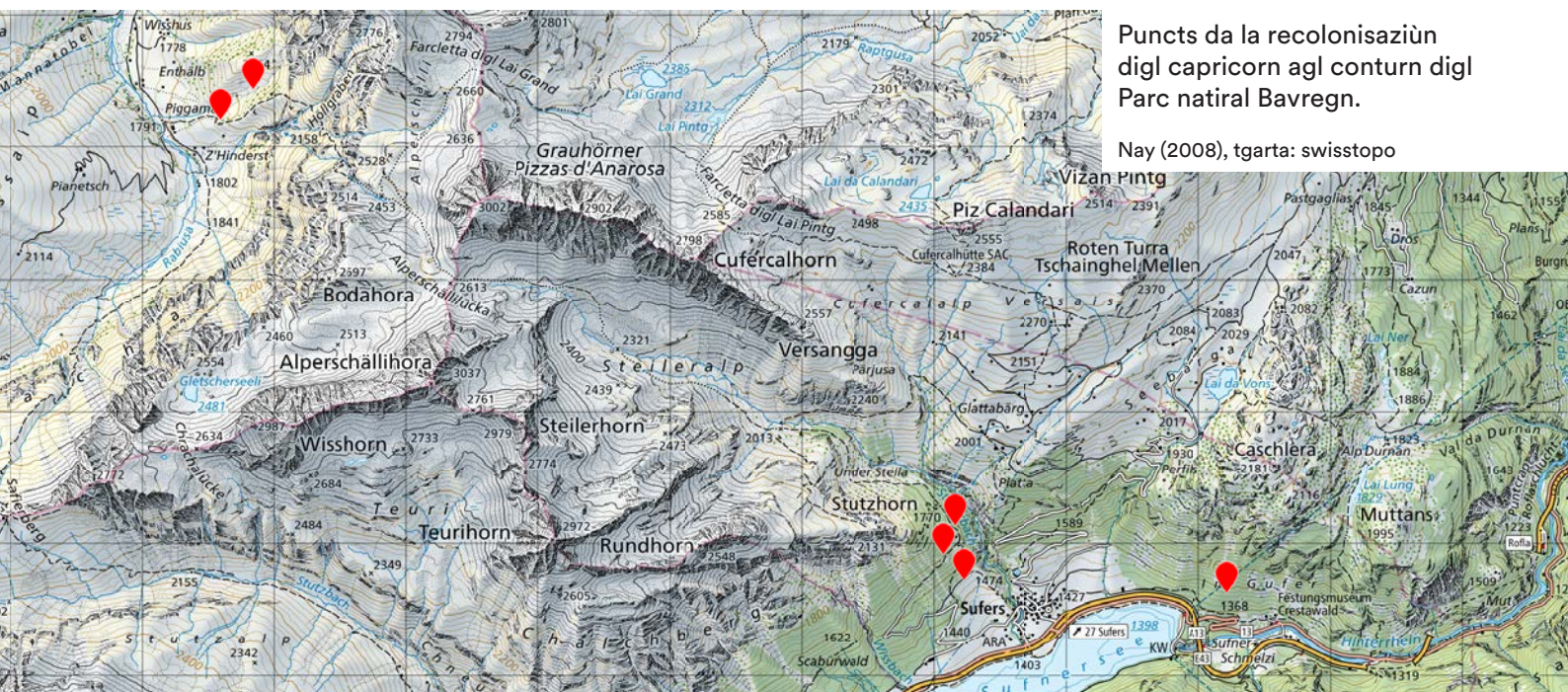
Archiv Remo Allemann, Spleia

Ear an la regiùn Stussavgia/Valragn duev'igl capricorn puspe catar egna nova patria. Divers vardasalvaschegnas a vardatgatschas locals ân inoltro cun succsess egna dumonda agl cantùn par saver meter an libertad capricorns an la regiùn digl Pez Bavregn a digl Pez Melen. La beala cuntrada da Spleia cun las sias pezas da caltschegna a las Pezas d'Anarosa ân fatg impressiùn a la cumissiùn digl cantùn. Egn nov liac par egna coloneia da capricorns eara cato. Par saver fundar la nova coloneia en vagnieus tgapos capricorns da la coloneia d'Albris. Igls 23 da matg 1954 e igl amprem buc vagnieu transporto a Sur.

Sut las iglieadas d'egn publicum interesse e igl buc vagnieu transpurto egn gi ple tard an egna cesta da len an la «Steila» sur Sur. Igl davos toc

digl vieadi ân ign stuieu purtar igl buc dad 80kg an egna greava cesta, parquagl c'igls tgavals rivavan betga ple anavànt cun la schlieusa. Cur ca la cesta da transport e stada agl liac e igl buc saglieu or ad â fatg egn peer pass ansei par alura samanar ad ir anviers igls fùns da la val. El â tra-verso igl Ragn ad e mena ple vagnieu vieu.

La proxima amprova da recolonisar e succedida me egn peer gis ple tard, igls 27 a 28 da matg 1954. Quell'ea segl pro da cualm «Stutz», ear sei sur Sur. Igls quater bucs schos an libertad ân alura furmo la coloneia da la Stussavgia/Valragn. Toc en igl dezember en ànc vagnieus mess an libertad nov bucs a tschentg tgoras an la regiùn da Sur. OTRAS recolonisaziùns ân giu liac igls ons 1955 a 1966, quell'ea an la regiùn Wanna an la Stussavgia.

Puncts da la recolonisaziùn digl capricorn agl conturn digl Parc natiral Bavregn.

Nay (2008), tgarta: swisstopo

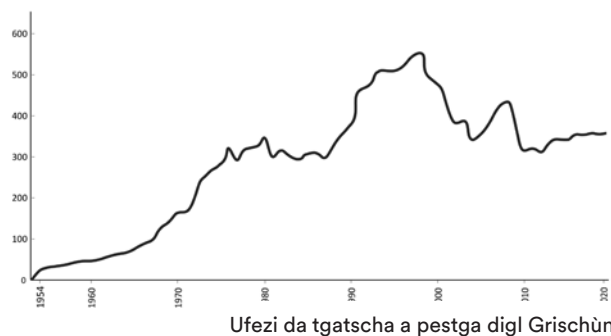
Igl svilup da la coloneia an la Stussavgia/Valragn

Igls capricorns colonisos agl conturn digl Parc natiral Bavregn davent digls 1954 ân sasvilupo fetg bagn. Graztga ad egn peer unvierns fetg mievels igls ons 80 â la coloneia savieu crescher, sainza pitir da grânda limitaziùn digl pavel, da prievls da lavegnas near da fardaglia. Igl on 1998 dumbrava la coloneia la zefra maximala da 550 animals.

Igl on 2003 â l'orvadad da tgamutschs, egn malzogna digls îls fetg infectusa, caschuno grândas difficultads agls capricorns. La malzogna magna tier orvadad ad anturn 50 capricorns ân stuieu schar lur veta. Par part en els curdos orvs giou digls tschainghels, near c'ign â sagito spezificameing igls animals cun la malzogna da tgamutschs. Ascheia â la coloneia da la Stussavgia/Valragn saschminuo cuntinuadameing davent digls 2003.

Ear igl unviern dir digls 2008/2009 â pratandieu las sias unfrendas. Ign â registro bleara salvaschegna sadisgraztgeada ad ear las tgoras-capricorn pardevan par part lur ghizis schon avânt la naschientscha. OTRAS raschùns pussevlas par la reduziùn digls capricorns davent digl 1998 savessan easser igl spazi da viver limito near igl squetsch da concurenza digls tgamutschs.

Diember da la coloneia da capricorns da la Stussavgia/Valragn 1954-2020

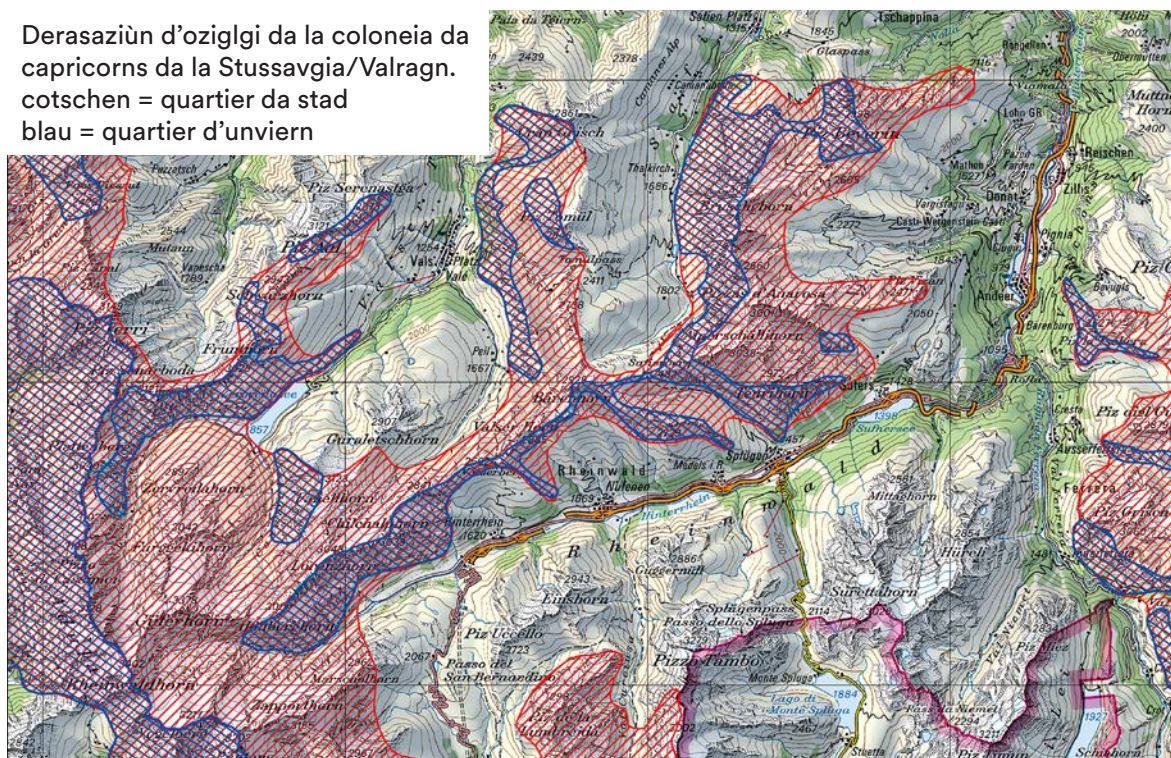

Ufezi da tgatscha a pestga digl Grischùn

Igls davos ons en las zefras da la coloneia da la Stussavgia/Valragn dantànt rastadas cunstàntas a mùntan oz ad anturn 350 animals.

Davent dad egn peer ons cunstatesch'ign c'igls capricorns anturn igl Pez Bavregn saspertgan sei oter. Vazev'ign antruras ànc grândas grupas da tocen 40 bucs a passantar anzemel la stad, vez'ign ozigligi pletost grupas pintgas da 15-20 animals. Ign supona ca quegl vegi da far cuagl svilup c'adigna daple gliud gioda igl tains liber an las muntognas a cuagl fatg ca la tgatscha davainta puspe ple populara.

Derasaziùn d'ozigligi da la coloneia da capricorns da la Stussavgia/Valragn.
cotschen = quartier da stad
blau = quartier d'unviern

La diversitad, respectiva-meing povradad genetica

Ign sa vaser igl meter an libertad igls capricorns sco egn experimaint da gens nunvulieu. Or d'egna sula populaziùn da capricorns ân ign recoloniso igl antier territori da las alps. Par la recolonisaziùn en ign ieu cugls capricorns an egn oter liac par fundar là egna nova populaziùn. Tras quella tschearna casuala dat igl an la nova populaziùn ple pocas variàntas geneticas c'ânc an l'originala; igl resultat e egna aschinumnada «stretga genetica».

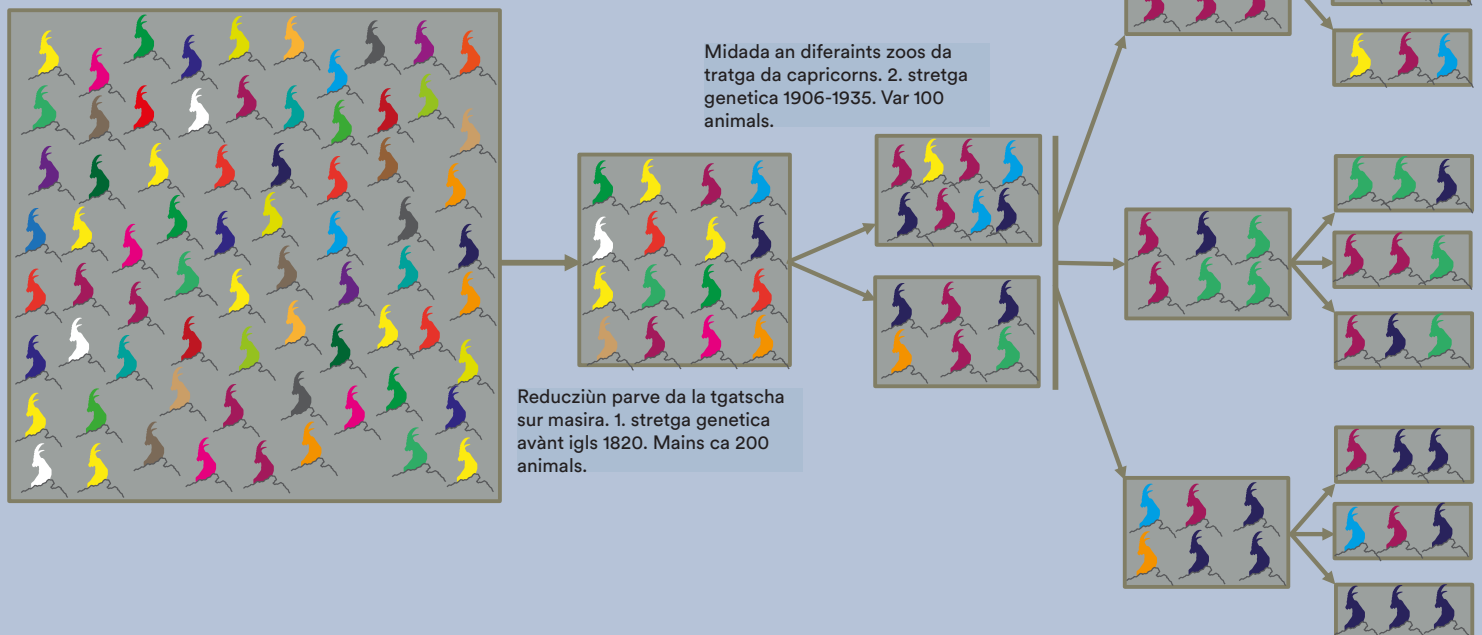
An l'istorgia digls capricorns Svizers â'gl do tres tocen quater da quellas stretgas geneticas (varda maletg). Anturn 100 animals en vagnieus naasei da l'itaglia agls parcs da salvaschegna an Svizra par la tratga a par la recolonisaziùn. Singuls animals tratgs sei en vagnieus repopulos

a partgieus sei sen tres regiùns. Or da quellas regiùns ân ign ple tard puspe tgapo singuls animals par repopular otras regiùns.

Quella razada an famiglia tras talas «stretgas geneticas», peia la copulaziùn davains la famiglia, sa manar tier egna schinumnada depressiùn. Tigls capricorns vut quegl gir egna schminuziùn digl suzcess da multiplicaziùn sco ear da la quota da survivenza. Egna depressiùn parve da la razada da famiglia e greava d'identifitgear, oravànttut sch'ella safa per valer tras schleatas cundiziùns digl ambiaint. Par puspe angrandir la diversitad genetica a par rinfurzar la defensiùn imunitara vignan par part puspe mess an libertad novs animals an las diversas coloneias.

Parve da la stretga genetica e la diversitad genetica saredutgeada adigna daple.

Museum zoologic da l'Universitad Turitg

L'influenza di gl carstgàn segl capricorn

Stadagear nursas agl quartier d'unviern di gl capricorn

Par la tgira da la cuntrada e la pasculaziùn d'animals da nez an las zonas da stadageada fetg impurtànta. Ella promova igls spazis da viver cun egn a varietad da plàntas unica. Las alps da nursas en dantànt savens sen egn territori tess a spundiv a cunquegl là, noua c'ear igls capricorns sasaintan datgea. Sasvilupescha tras quegl egn a tschearta concurenza da resursas, sco par exaimpel di gl pavel, vignan igls capricorns scatschos or da lur spazis da viver. La hipotesa, c'igls capricorns vegian tras la stadageada da nursas megna poc pavel d'unviern, e vagnida examinada cun cloder aint tocs da pastiras sen duas diferaintas alps da nursas. L'antscheata da la stad ân ign mess sei cloters par schur-

magear tscheartas planiras da las nursas a d'oters animals. D'atun ân ign alura masiro la diferentzta da l'òlteztga da l'earva agl cloter a dafor igl cloter. L'earva agl cloter eara dubel schi òlta sco quella dafora. Dantànt porscha la vegetaziùn sen las alps da nursas esistentas ad agls numerus territoris alternativs, ca vignan betga nizagieus sco territori d'alp, nutrimaint avunda pigl capricorn. La qualidad di gl pavel sa schizund vagnir augmantada a stimolada cun egn a cultivaziùn moderada da nursas. La bestga salvatga profitescha peia da quella moda a maniera da cultivar la pastira. Plenavànt e'gl egn grànd avantatg pigls animals da ver separo igl spazis da viver arisguard malzognas contagiusas.

Martina Cantieni

La tgatscha da capricorns / tgatscha da tgira

Davent da la recolonisaziùn l'antscheata digl 20avel tschantaner en las populaziùns da capricorns an Svizra puspe carschidas. Que svilupe fetg plaschevel, mo â l'ear purto tschearts dischavantatgs. Plàntas giuvnas, plantadas pigl schurmetg da lavegnas, en vagnidas sblutadas da la salvaschegna. Ear observav'ign adigna ple savens capricorns ca stevan tocen la stad agl fùns da la val, sen pastiras ad an gòlds. Igl vardagòlds salamantavan parve da las plàntetas sblutadas, igls purs parve digls dons sen las pastiras d'alp ad igls catschadurs tamevan c'igl capricorn tgatschi davent igls tgamutschs. Ear ân ign cunstato ca la sànadad digls capricorns nava da mal an mender. Tut quegl â mano plàn a plàn tigl apel da regular la populaziùn.

Igl atun 1976 ân ign svilupo diferaintas tesas par la tgatscha da tgira digl capricorn. Igl e vagnieu fixo ca la tgatscha da tgira degi mantaner las populaziùns sànas a manar ad egn avantatg direvel. Ear la gràndeztga da la populaziùn ân ign dezidieu d'adatar agls quartiers dunviern.

Es werden nach Kolonien folgende Tiere freigegeben:

Kolonie	Anzahl	Böcke 1—5 Jahre	Böcke 6—12 Jahre	Böcke über 13 Jahre	Geißen nicht saugend 1—10 Jahre	Geißen nicht saugend über 6 Jahre
Albris *	80	20	16	4	20	20
Julier	100	25	20	5	25	25
Flüela	60	15	12	3	15	15
Safien-Rheinwald-Mesocco	20	5	4	1	5	5
Rothorn-Weißfluh-Hochwang	20	5	4	1	5	5
Sesvenna	20	5	4	1	5	5
Total	300	75	60	15	75	75

* In der Kolonie Albris werden zudem ca. 80—90 Stück weggefangen.

Capricorns dos liber par vagnir sagitos agl Grischùn gl'on 1977. Oziggi vignan mintg'on sagitos anturn 500 capricorns agl cantùn Grischùn.

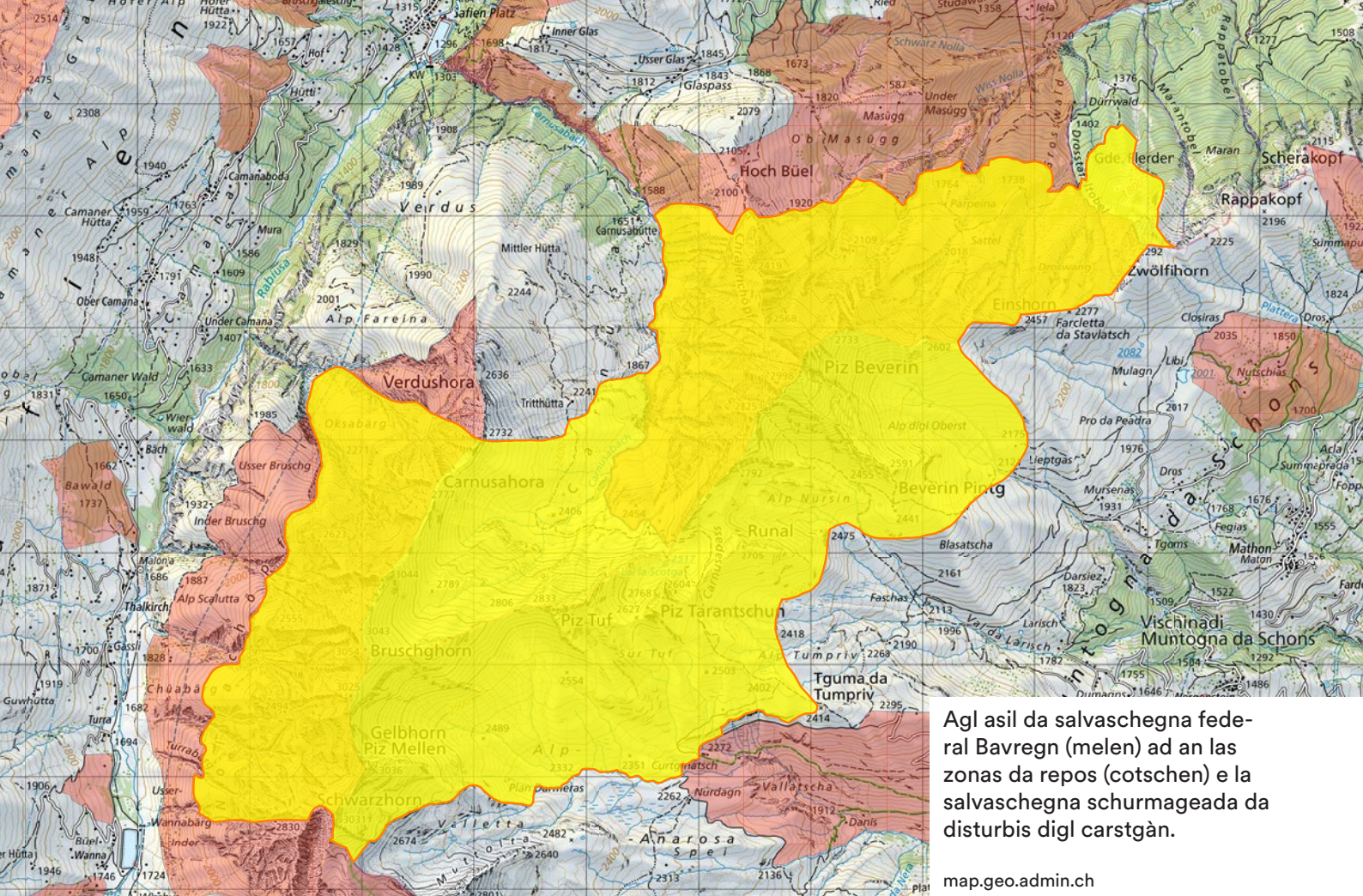
Figl ufizial digl cantùn Grischùn 1977, nr. 24

Quegl â munto c'igl eara d'atun da prender or igls animals c'earan da megna an las populaziùns par saver garantir c'igl triep possi passantar igl unviern cun suczess. Ear dueva igl diember da bucs a tgoras rastar 1:1. Egn on ple tard â igl cantùn Grischùn do la lubientscha par la tgatscha da tgira segls capricorns. Ànc igl madem on en alura vagnieus sagitos 300 animals sut l'instrucziùn a controla digls vardasalvaschegnas.

Asils da salvaschegna / zonas da repos da salvaschegna

Cur ca la populaziùn d'animals cun ùngla e sasbassada igl 19avel tschantaner sen egn nivel absolutameing bass e'gl sto tains d'agir. Igl tschearvs cotschens, igls tgavriels ad igls capricorns earan schragischieus or. Ign â antschie a svilupar cundiziùns par zonas da repos federalas cun la fegnamira d'ulzar puspe la populaziùn d'animals cun ùngla. Schagea c'ign â cuntanschieu la fegnamira ân ign, cun agid d'egna reet cantunala, angrandieu igls davos ons igls teritoris cun pintgas zonas da repos. Ascheia tgatan igls animals dapartut asils, noua c'els san pussar, pascular, sarazar a tre sei lur ansiels sainza disturbis ple grànds. Da que schurmetg profiteschan sper igls animals lubieus ear animals a plàntas raras a cun quegl

igl antier spazi da viver. Oravànttut d'unviern e'gl fetg impurtànt ca la salvaschegna setgi pussar, parquegl c'ella â da spargnear energiea. Cunquegl c'igl pavel d'unviern e fetg limito, vivan igls animals savens da lur reservas da grass. Par spargnear energiea samova la salvaschegna ple plàn. Cun fugir, cunzund an la nevaglia, pearda ella energiea existenziala. Quegl mussa quànt impurtànt c'igl e da saver saratrer d'unviern an teritoris schurmagineus, noua c'igls animals vignan betga disturbos. Par quel intent ân ign stgafieu zonas da repos da salvaschegna, noua c'igl aczess pigl carstgàn e limito d'unviern.

Agl asil da salvaschegna federal Bavregn (melen) ad an las zonas da repos (cotschen) e la salvaschegna schurmageada da disturbis digl carstgàn.

map.geo.admin.ch

Sacuntaner agls asils da salvaschegna

- Betga disturbar, scatschadar near carmalar or digl asil la salvaschegna.
- Palar tgàns ved la corda.
- Gl'e betga lubieu da bandunar las sendas.
- Gl'e scumando da duvrrar vehicels da tutas sorts.
- Sport d'unviern e lubieu me sen las rutas da la tgarta da sport da nev. (map.schneesport.admin.ch)
- Scumond da campar agl liber.
- Obligaziùn da lubientschas par aranschamaints da sport a da cumpagneia.

Sacuntaner an las zonas da repos da salvaschegna

- Zonas da repos da salvaschegna dastgan me vagnir frequentadas durànt las stagiùns definidas - near an cass singuls durànt igl antier on – ellas dastgan betga vagnir nizageadas near me vagnir nizageadas an moda rastranschida par activitads digl tains liber.
- Palar tgàns ved la corda.
- Betga bandunar las veias marcadas. Igl dat zonas da repos da salvaschegna giuridicameing vavevlas a zonas da repos da salvaschegna racumandadas.

Observaziùn da salvaschegna

Co se jou sapreparar?

Prenda avunda tains a vegias pazentga. Ign sa betga planisar observaziùns da salvaschegna. Quegl pratenda magari blear tains.

Las savundàntas tgossas âs tei da prender cun te sen la tia tura:

- Raglia discreta: tùns cotschens/verds en adatos igl miglier, blau dantànt e egna calur ca spavainta igls animals
- perspectiv
- plimatsch da sear

Betga prenda cun te tgàns near schiglioc pala els ved la corda. La salvaschegna reagescha ple sensibil sen tgàns ca sen carstgàns a fui scha tgàns curan anturn.

Cura se jou observar salvaschegna?

Parquegl ca la salvaschegna e savens fetg spualitga e ella durànt igl gi an liacs, noua c'ella e siira da disturbis digl carstgàn. Amprova or igls savundànts tips par angrandir la tia schànza d'observar salvaschegna.

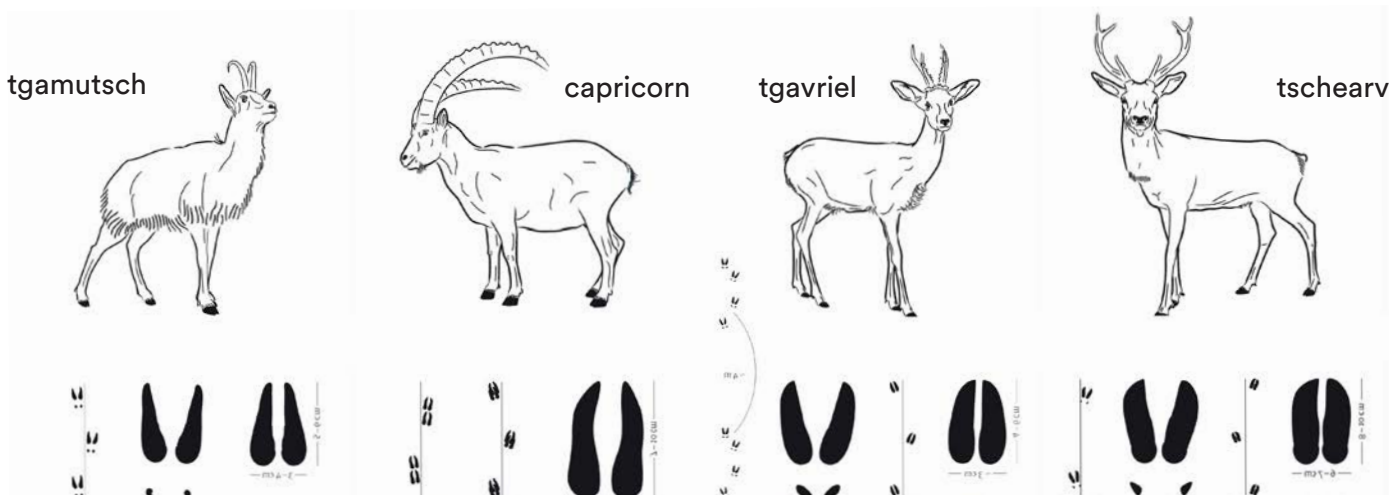
- Las miglras uras par observar salvaschegna en queillas da la damàn a da la sera.
- Suainter egna notg neablusa a cur c'igl e gliegna vida en igls animals ple activs durànt igl gi.
- Ear d'ora turbla, plievgiusa near neablusa san ign observar bagn salvaschegna.
- Cunzund da parmavera san ign observar fetg bagn igls animals.

Co se jou observar salvaschegna?

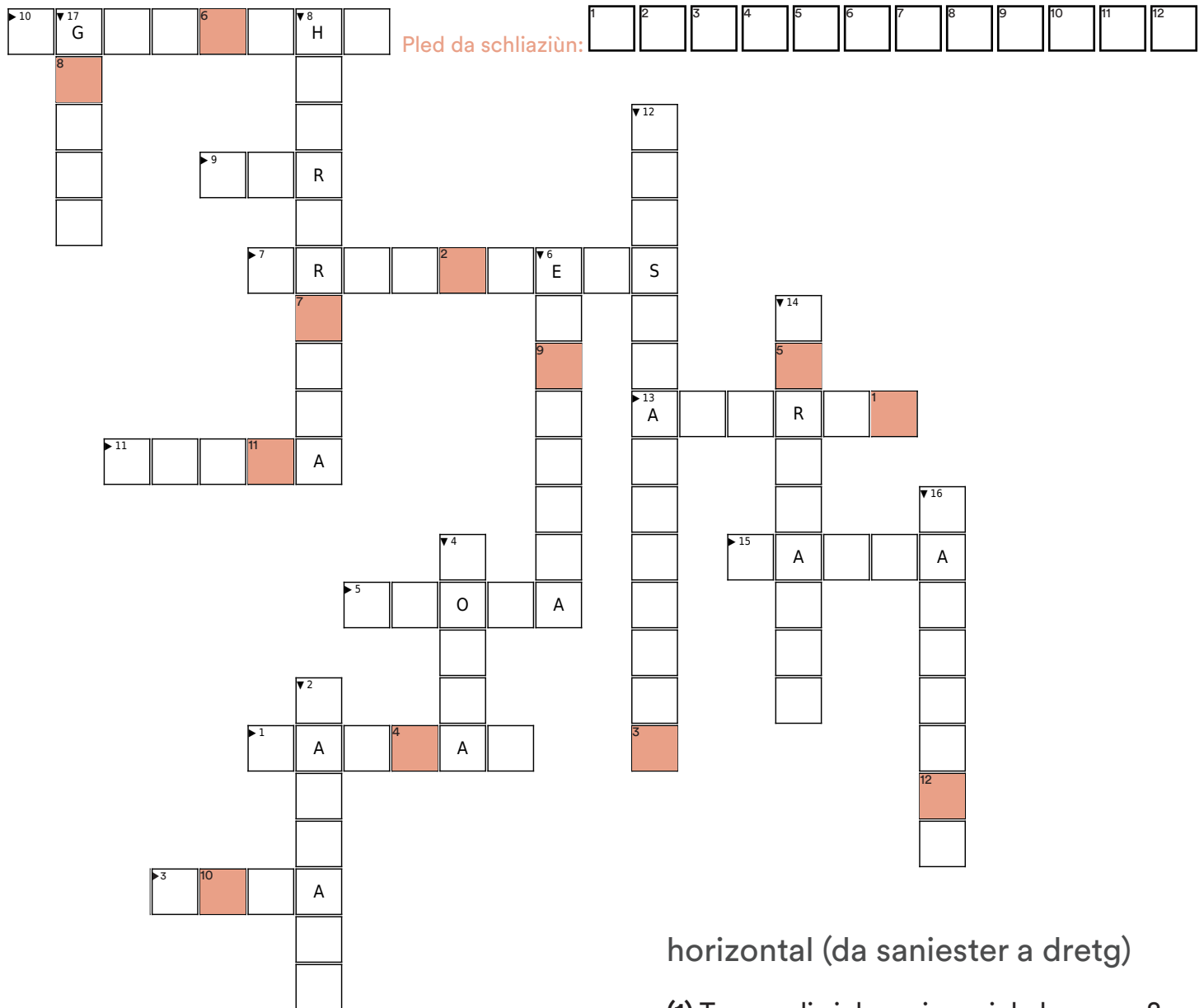
Gl'e ple pardeart da meter igls basegns digls animals avànt igls teas interess d'observar. Ste ruassevel scha la salvaschegna sainta la tia preschientscha a schivla par varnagear near metscha. Sea giou ad observescha dalientsch igls animals.

- Ste sen las sendas.
- Va plànsieu a ste ruassevel damanevel da la salvaschegna.
- Satschainta an egn liac survasevel a spetga.
- Igl sacuntaner da tut igls observaders a viandànts cuntribuescha agl suzcess d'observar.

Identifitgear igls fastezs digl capricorn

Legn an crusch

Pled da schliaziùn:

vertical (da surangiou)

- (2) Co sanumna la cruschada trànter la tgora da tgea a digl capricorn?
- (4) Co sanumna igl ornamaint digl tgieu digl capricorn?
- (6) Cun tge ston igls capricorns easser fetg spargnus d'unviern par c'els survivan que dir a fred tains?
- (8) Tge dezedan igls capricorns d'atun cun cumbats da pussànza fetg impressiunànts?
- (12) An tge valada ân ign coloniso igls amprens capricorns igl 1911?
- (14) Tge mains partureschan las tgoras-capricorn lur ghizis?
- (16) Egn carstgàn va a magliar, egn capricorn va a
- (17) Co sanumna igl pintg digl capricorn?

horizontal (da saniester a dretg)

- (1) Tge maglia igl capricorn igl ple savens?
- (3) Quàntas geadas ad on mida igl capricorn igl sieus pel?
- (5) Co sanumna la femna digls capricorns?
- (7) Tgi à l'antscheata digl 20avel tschantaner purto igls amprens capricorns an Svizra?
- (9) Sur tge vischnànca e igl ampren capricorn digl Parc natiral Bavregn vagnieu coloniso?
- (10) Partge e igl capricorn vagnieu schragischieu or an Svizra?
- (11) Co sanumna igl ornamaint digl tgieu digl capricorn?
- (13) Co sanumna la coloneia da capricorns c'e davent digls 1920/1921 an la regiùn digl Parc naziunal Svizer a c'â sasvilupo cun suzcess?
- (15) Pled lategn par la spezia da tgoras.

Literatura

Amt für Jagd und Fischerei Graubünden (2021): Wildschutzgebiete. www.wildasyl.gr.ch (Zugriff, 11.8.2021)

Amt für Natur, Jagd und Fischerei Kt. St.Gallen (2011): Ausbildung für die Steinbockjagd.

Bundesamt für Umwelt BAFU (2021): Eidgenössische Jagdbanngebiete. www.bafu.admin.ch (Zugriff, 11.8.2021)

Bundesamt für Umwelt BAFU (2021): Wildruhezonen. www.wildruhezonen.ch (Zugriff, 11.8.2021).

Frei, Regula; Camenisch, Flurin (2011): Der Steinbock - ein wunderbar, verwegenes Tier. Wegleitung für Lehrpersonen zur Sonderausstellung, Naturmuseum St. Gallen, Bündner Naturmuseum Chur, Zoologisches Museum der Universität Zürich.

Giacometti, Marco (Hrsg.) (2006): Von Königen und Wilderern. Die Rettung und Wiederansiedlung des Alpensteinbockes, Salm Verlag, Wohlen/Bern.

Koch, Tanja (2020): Einfluss der Schafsömmernung auf die Nahrungsverfügbarkeit für den Alpensteinbock (*Capra ibex*) im Winter. Masterarbeit, Zürcher Hochschule für Angewandte Wissenschaften, Wädenswil.

Meile, Peter; Giacometti, Marco; Ratti, Peider (2003): Der Steinbock - Biologie und Jagd. Salm Verlag, Wohlen/Bern.

Naturpark Beverin (2014): Steinbockausstellung, Wergenstein.

Nay, Michelle (2008): Die Wiederansiedlung und Entwicklung der Steinwildkolonie im Gebiet Rheinwald-Safien. Maturaarbeit, Bündner Kantonsschule, Chur.

Pidancier, Nathalie; Jordan, Steve; Luikart, Gordon; Taberlet, Pierre (2006): Evolutionary history of the genus *Capra* (Mammalia, Artiodactyla): Discordance between mitochondrial DNA and Y-chromosome. *Molecular Phylogenetics and Evolution* 40, S. 739–749.

Altaileopard (2008): capra range map (www.commons.wikimedia.org)

Nus angraztgagn a Sina-Mara-Merta Hassler ad a la Lia Rumantscha par la transla-ziùn an sutsilvan.

Schliaziùn pagina 3:
Vigliadetgna digl capricorn?

Igl capricorn â 8.5 tocen 9 ons.

Tge fastiz s'odan tier tge animal?

